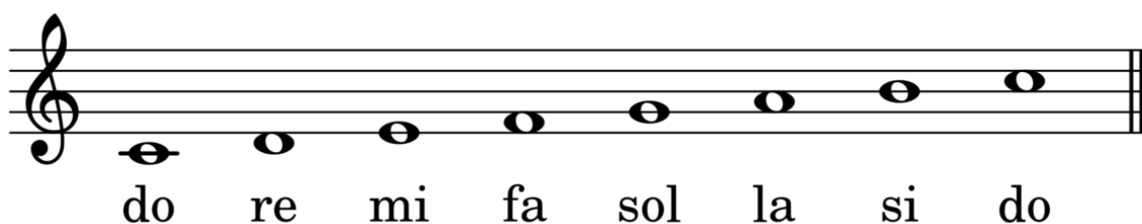

SOLMIZACJA

W 2030 roku system określania wysokości dźwięków za pomocą sylab, będzie obchodzić 1000 lat.

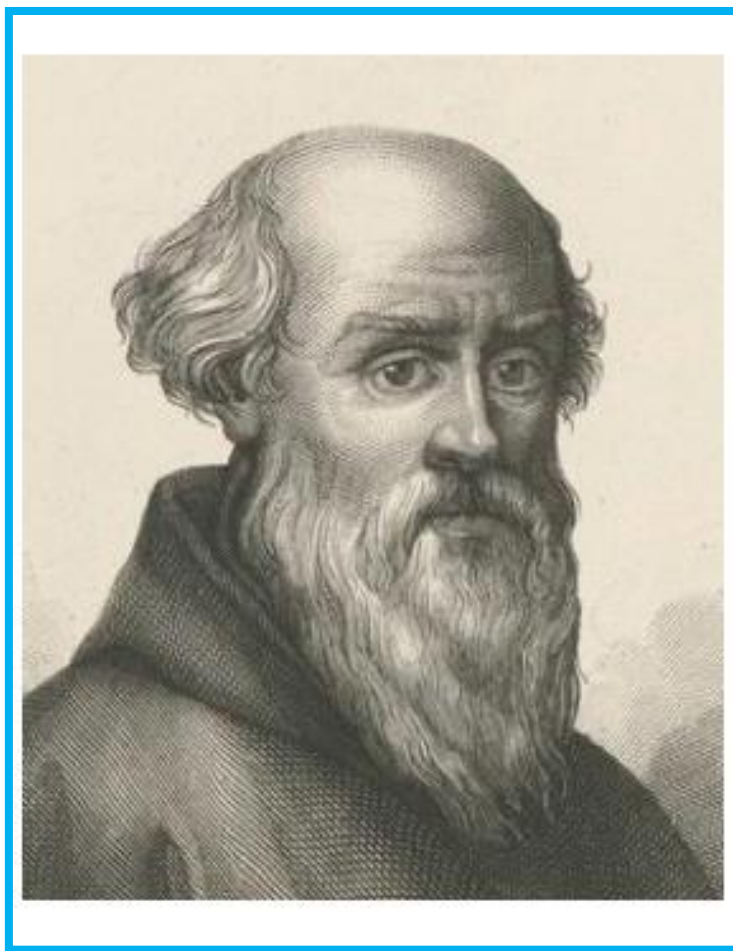
Solmizacja to system określania wysokości dźwięków za pomocą sylab zamiast liter alfabetu:

do re mi fa sol la si do

co odpowiada nazwom literowym:

c d e f g a h c

System ten został wprowadzony do teorii i praktyki muzycznej około 1030 roku przez Guida d'Arezzo i opisany w *Liście o nieznanym śpiewie* (Epistola de ignoto cantu) do przyjaciela Michała.

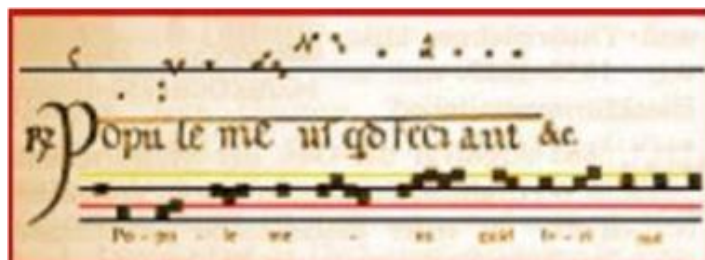

Guido d'Arezzo (ur. 990–1000, zm. 1045–1050)

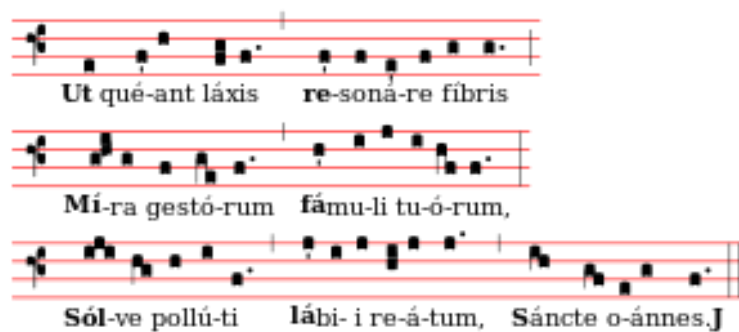
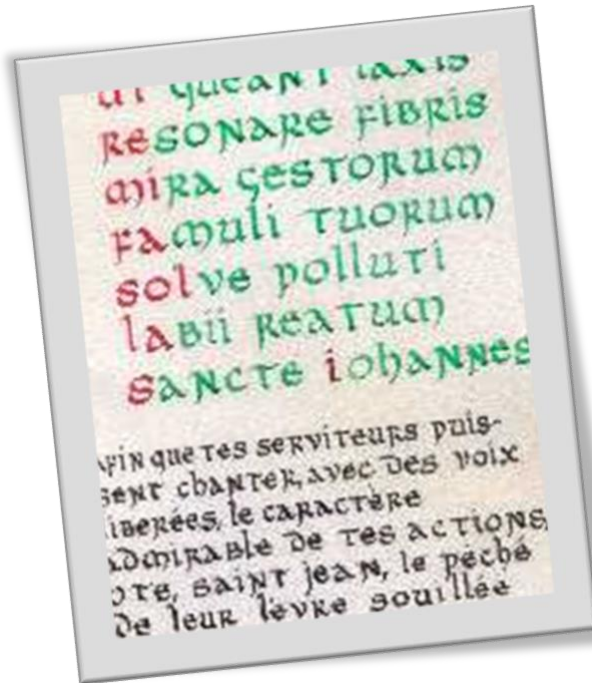
Guido z Arezzo – (ok. 990 – ok. 1050), włoski teoretyk muzyki. Kształcił się w opactwie benedyktyńskim w Pomposa koło Ferrary, gdzie został następnie mnichem.

Ok. 1025 roku opuścił klasztor i otrzymał stanowisko nauczyciela chóru chłopięcego w Arezzo. Papież Jan XIX wykazywał duże zainteresowanie jego pracami teoretycznymi.

Guido przyczynił się w znacznej mierze do rozwoju teorii muzyki. Zreformował pismo nutowe, wprowadzając cztery linie zaopatrzone w klucze. Rolę kluczy przydzielił literom umieszczonym przed liniami, przy czym dla ułatwienia orientacji linię dźwięku *F* oznaczył kolorem czerwonym, dźwięku *C* – żółtym.

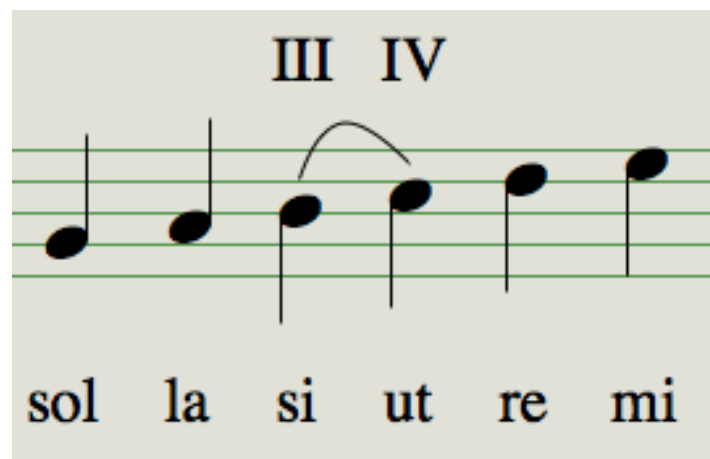
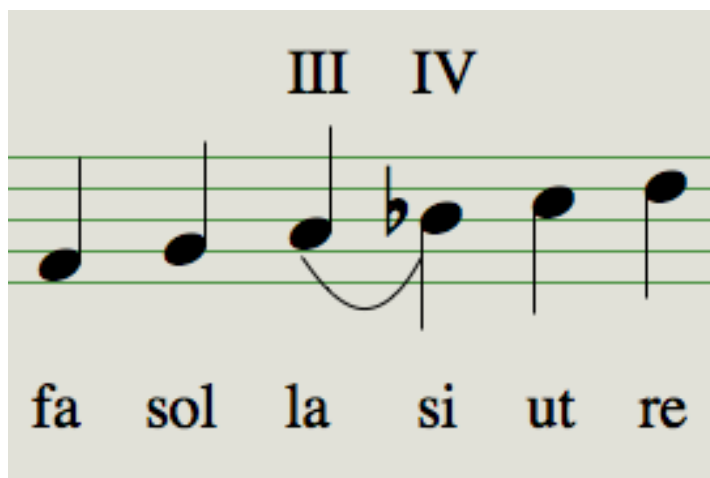
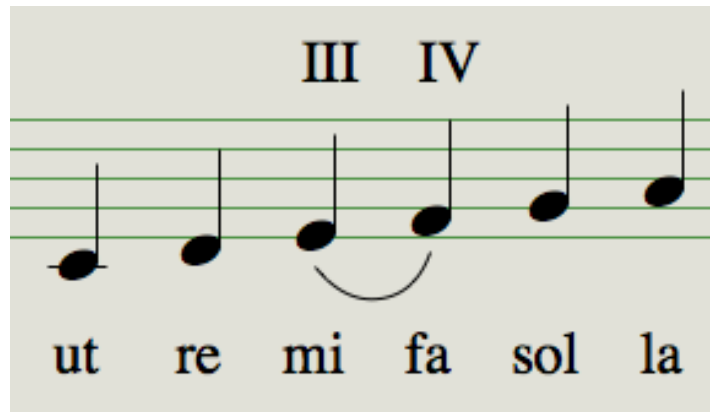
Guido d'Arezzo zaczerpnął nazwy dźwięków z hymnu do św. Jana, wybierając pierwszą sylabę każdego z sześciu wierszy:

*U*t queant laxis
*R*esonare fibris
*M*ira gestorum
*F*amuli tuorum
*S*olve polluti
*L*abii reatum
Sancte Iohannes

Skala 6 dźwięków (heksachord)

Mnich z Arezzo przyjął za podstawowy materiał muzyki – skalę 6 dźwięków (heksachord). Gdy heksachord rozpoczyna się od dźwięku „ut”, „fa” lub „sol”, to w skali tej występuje 1 półton naturalny zawsze w tym samym miejscu czyli między **III a IV** dźwiękiem:

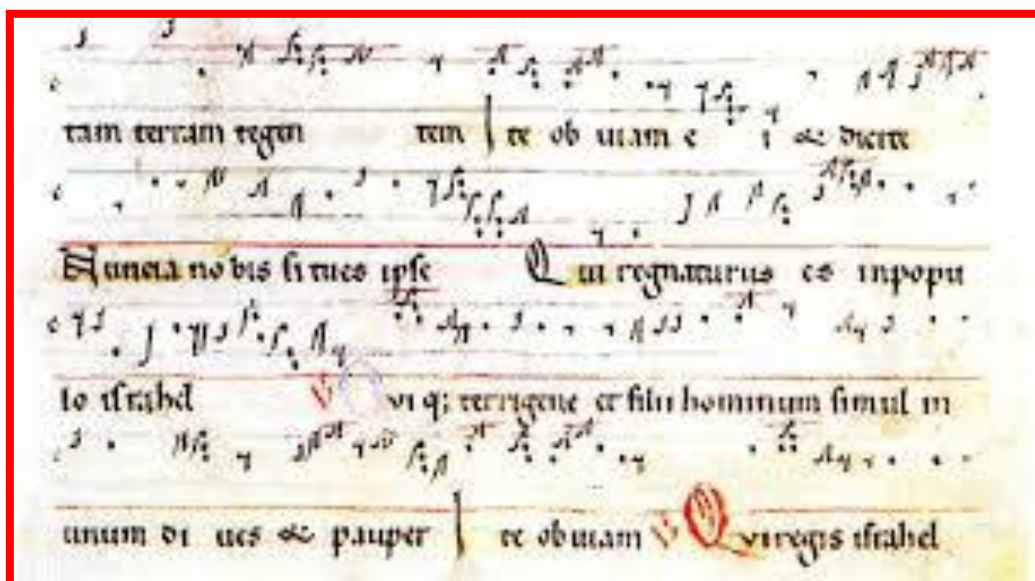
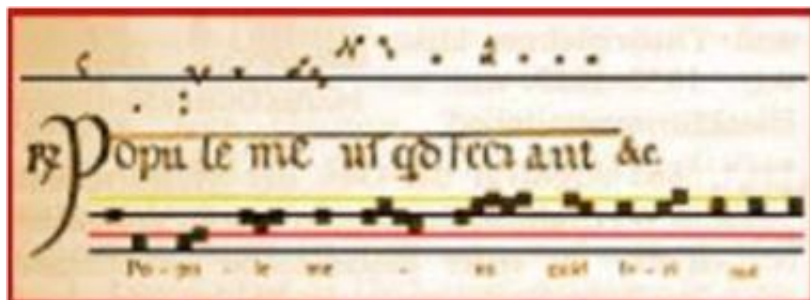

D'Arezzo uznał te 3 heksachordy za podstawowe. Heksachord rozpoczynający się od dźwięku „sol” nazwał „hexachordum durum”, a od „fa” hexachordum molle”.

Jego teoria miała zastąpić obowiązujący do tego czasu podział skali na 2 odcinki 4-dźwiękowe, przejęty w średniowieczu od starożytnych Greków. Rozważania Guida d'Arezzo nie przyjęły się, ale pozostał do dziś jego system solmizacji, który ułatwia pamięciowe opanowanie śpiewanej melodii.

System notacji

Guido opracował również swój własny system notacji, używając czterech linii i kropek. Z czasem zaczął dodawać nowe linie. Najpierw dodał linię reprezentującą dominantę. Następnie dodał linię reprezentującą medianta. W końcu dodał czwartą linię. Każda linia miała inny kolor z niebieską linią na dole, czerwoną linią powyżej, niż czarną i wreszcie żółtą linią na górze. Pozioma odległość między kropkami oznaczała czas trwania nuty.

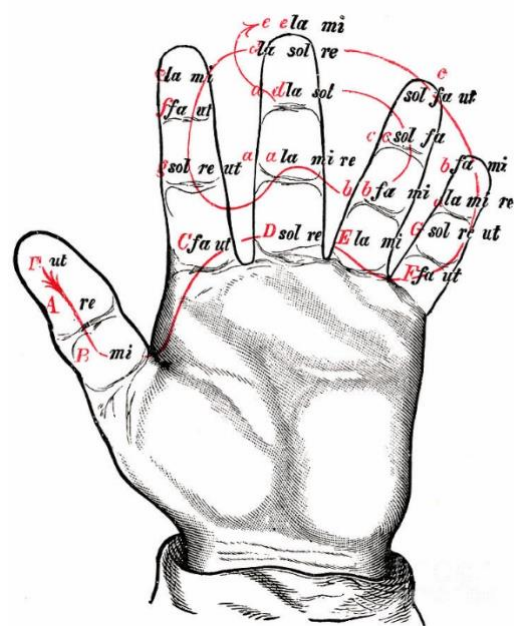
Ręka Guidona

Z traktatu *Epistola de ignoto cantu*, dowiadujemy się również, że dzięki ręce, na której rozmieszczone są kolejne stopnie gamy, możliwe jest zaśpiewanie nieznannej dotąd melodii bez użycia monochordu.

(**Monochord**, greka *monos* - jeden, *chordé* - struna – w starożytnej Grecji instrument muzyczny i jednocześnie przyrząd mierniczy służący do określania stosunków długości struny do wysokości dźwięku. Zbudowany z pudła rezonansowego opatrzonego jedną struną na przesuwalnym podstawku (błoczk), pozwalającym na zmianę dźwięków. Można było zagrać na nim jednocześnie tylko jeden dźwięk).

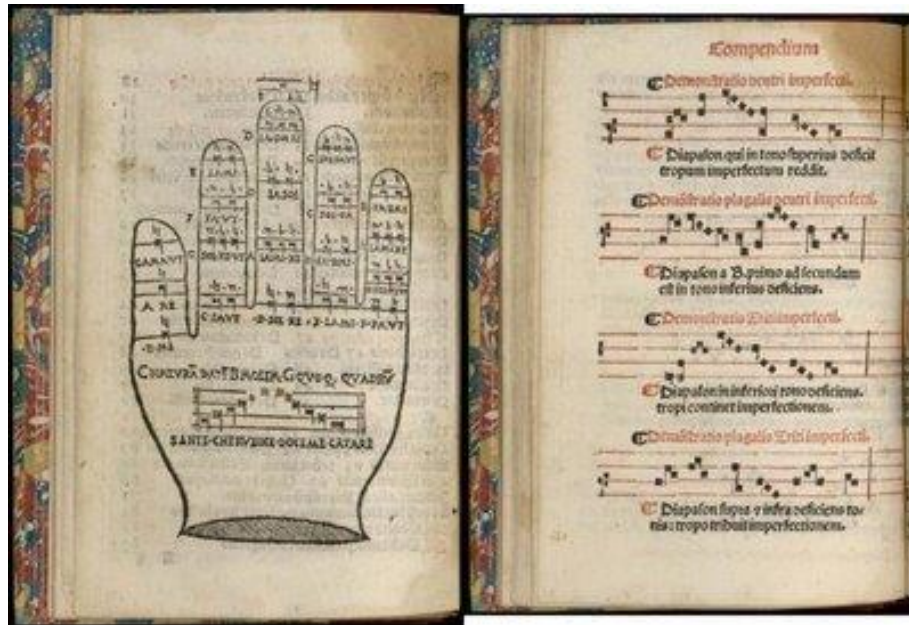
Na ręce znajduje się dwadzieścia miejsc, czyli *loca*, które odzwierciedlają umiejscowienie stopni. Przedstawione są jako naprzemienne linie i puste pola – zupełnie jak na współczesnej pięciolinii.

Na ręce zawarte są informacje o skali muzycznej, a także o relacji interwałowej między jej stopniami. Poszczególne stopnie oznaczone są nazwami solmizacyjnymi: ut, re, mi, fa, sol, la. Ręka więc była stosowana do nauki śpiewu poprzez solmizację, co dziś nazywamy solfeżem. Dzięki temu, że uczeń zapamięta, gdzie na ręce leży dany stopień, później bez problemu będzie mógł zaśpiewać nieznaną mu melodię *a vista*.

Ręka Guidona

Dzięki temu, że uczeń skojarzył klucz i należące do niego sylaby z konkretnym miejscem na ręce, łatwiej mu było zapamiętać dane wysokości. Było to też ułatwienie dla nauczyciela, ponieważ mógł w prosty sposób zademonstrować stopnie i interwały gamy.

Te wynalazki przekształciły się w solfeggio (do re mi fa sol la ti do) i notację pięciolinii, używaną obecnie.

Skala siedmiostopniowa

XVII wiek przyniósł duże zmiany, gdyż:

- teoretyk i pedagog włoski Giovanni Battista Doni – **ut** zastąpił dźwięczniejszą sylabą **do** (pierwsza sylaba jego nazwiska);
- system Guidona przestał być aktualny, gdyż heksachord uzupełniono septymą tworząc w ten sposób skalę siedmiostopniową. VII stopień oznaczono zgłoską **si**. Nazwę utworzono z pierwszych liter słów ostatniego wiersza hymnu do św. Jana – **S**ancte **I**ohannes.

Ut queant laxis
Re sonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti
Labii reatum
Sancte **I**ohannes

